

Egyetemi demokrácia – a szenátusi testületek választási rendszerének fényében¹

SMUK PÉTER²

Az egyetemek és a demokrácia kapcsolata több dimenzióban vizsgálható kérdés. A társadalmi rendszer demokratikus felépítésén túl az egyetemek belső demokráciája további különleges feltételek mentén alakulhat ki. A belső demokrácia letéteményesei azok a testületek lehetnek, amelyek az egyetemen a közösségi döntésekben közreműködnek, így azok tagságának összeállításánál a közösség méltán tart igényt megfelelő részvételi jogokra. Jelen dolgozat a belső demokrácia kérdése körül vizsgálódik, különös tekintettel a szenátus tagságára és annak választási szabályaira. A szervezetalakítási autonómia fontos kérdése, hogy miként viszonyul hozzá az állam – milyen teret enged az egyetem saját szabályzatainak a szervezeti és választási rend meghatározásában. Az általunk vizsgált tucatszámú egyetem belső intézményi dokumentuma többé-kevésbé részletesen szabályozza a szenátus összetételét, valamint a választott tagság keletkezésének anyagi és eljárási szabályait. Érdemes tehát megvizsgálni, hogy e választási szabályok mennyiben felelnek meg a demokratikus választójog elveinek és a politikai rendszerben megszokott választási intézményeknek. Aktualitását adja vizsgálatunknak a magyarországi egyetemi modellváltás, amely szervezeti autonómia terén (is) nagyobb mozgásteret kínál a magánegyetemeknek, mint az államiaknak.

Kulcsszavak: egyetem, autonómia, demokrácia, választási elvek, szenátus, szervezeti és működési rend

Democracy in Universities – in the Light of the Election of the Senate

The relationship between universities and democracy is a multidimensional issue. In addition to the democratic structure of the social system, the internal democracy of universities can develop under specific conditions. The bodies that participate in community decision-making at the university can be the custodians of internal democracy, and so the community rightly

1 A cikket támogatta a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Választás és Képviselő Kutatóműhelye.

2 Egyetemi tanár, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Alkotmányjogi és Összehasonlító Közjogi Tanszék; a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Választás és Képviselő Kutatóműhely tagja, e-mail: Smuk.Peter@uni-nke.hu

claims appropriate participation rights in the composition of their membership. This paper explores the issue of internal democracy, with particular reference to the membership of the Senate and its electoral rules. An important question of organisational autonomy is how the state approaches this, how much discretion it gives to the university's own regulations in determining its organisational and electoral arrangements. The internal institutional documents of the dozen universities we studied regulate the composition of the senate and the material and procedural rules for the creation of elected membership in more or less detail. It is therefore worth examining the extent to which these electoral rules comply with the principles of democratic suffrage and the electoral institutions that are customary in the political system. The change in the university model in Hungary, which (also) offers private universities greater scope for organisational autonomy than public universities, makes our analysis highly relevant.

Keywords: university, autonomy, democracy, electoral principles, senate, rules of organisation and procedures

Egyetem és demokrácia

Az egyetem demokratikus missziója általánosan elfogadott: működése nem csupán a társadalmi felemelkedést és az egyéni készségek kibontakoztatását támogatja, vagy hozzájárul a minőségibb közösségi döntések meghozatalához, de szocializációs közegként a demokratikus polgári lét mintáit ad(hat)ja nemcsak saját, de a társadalom összes polgárának.³ Az európai egyetemek Magna Chartája (2020-ban) megfogalmazza: „Az egyetemek a tudás létrehozása és terjesztése során megkérdőjelezik a dogmákat és a bevett tanokat, és kritikus gondolkodásra ösztönzik a hallgatókat és a tudósokat. Az akadémiai szabadság az éltető elemük; a nyílt kutatás és a párbeszéd a táplálékuk.”⁴ Az egyetemek (a magas iskolai végzettség) kiemelkedő szocializációs és karrierútvonalat jelentenek a közéleti, politikai, állami-társadalmi-gazdasági vezetői pozíciókhoz – nemcsak az átadott tudás és kompetencia, de a megélt demokratikus működés tapasztalatai révén is.⁵

Az egyetemek vagy felsőoktatási intézmények státuszával kapcsolatos alkotmányos elvárásainkat elsősorban a tudomány szabadságából, továbbá a tudomány művelőinek személyi, illetve intézményi autonómiájából fejtjük ki.⁶ Ez azonban nem mond

3 Lásd Recommendation CM/Rec(2007)6 of the Committee of Ministers to member states *on the public responsibility for higher education and research*; valamint POST 2013.

4 Lásd: www.magna-charta.org/magna-charta-universitatum/mcu2020

5 TARJÁN 2019: 186. Jóllehet, empirikus kutatási eredmények inkább pesszimista képet mutatnak azzal kapcsolatban, hogy a (magyar) egyetemi ifjúság miként gondolkodik a demokratikus eljárásokról, részvételtől. Lásd BOGNÁR–SZABÓ 2017.

6 G. KARÁCSONY 2006.

el mindent az egyetemek belső működésének demokratikus elvek szerinti meghatározásáról, az úgynevezett egyetemi belső demokráciáról. Az intézményi autonómia külső aspektusa a belső ügyek vitelének mikéntjét csak részben határozza meg: az egyetemi polgárok önkormányzása további feltételek mellett valósulhat meg.⁷

A demokrácia fogalma, illetve a demokratikus elvárások többretegűek, diskurzusok tárgyát képezik. A fogalom két legfontosabb eleme, a népfenség és a néprészvétel, a politikai hatalom legitimációs és eljárási aspektusait határozza meg alkotmányos értelemben.⁸ Az egyetemek belső életének, működésének kérdéseiben való döntések nem igazán igényelnek a közösség tagjaitól eredő legitimációt, sokkal inkább a részvétel és önkormányzás elvére építhetünk. Szorosan kapcsolódik a részvételhez, hogy az embereknek egyenlő joguk van részt venni a közügyek intézésében, jogaik garantáltak a döntéshozatal intézményrendszerében.⁹

A teljes politikai rendszer szintjén elvárt vagy megvalósuló demokratikus berendezkedésből az egyes intézmények belső demokratikus viszonyai nem következnek egyértelműen. Érvek szólhatnak amellet, hogy megannyi, demokráciában tiszteletben tartott közösség vagy intézmény hierarchikus belső felépítésű (például egyházak), illetve az önkéntes alapon létrejövő társulásokhoz csatlakozás sem jár feltétlenül a demokratikus döntéshozatalban való részvétel követelésével. Egyes „szakmai” kérdések eldöntéséhez nem is indokolt a tagság teljes körű inklúziója.¹⁰

Az egyetemi autonómiából viszont következik az, hogy az intézmények vagy egyetemi közösség belső ügyeinek eldöntése legalábbis ne kívülről érkezzon. Nyilvánvaló, hogy a fenntartó/tulajdonos intézményi működést jóváhagyó döntései vagy a tudomány és oktatás szabadságát tiszteletben tartó ágazati irányítási eszközök működési kereteket jelölnek ki. Úgy a képzési-működési költségek biztosítása, mint az oktatási-tudományos tevékenységek külső akkreditációja az autonómia indokolt, elfogadható kereteit jelentik – a jogállami garanciarendszerrel együtt. Az európai reformhullám részeként, a felsőoktatás és gazdasági-társadalmi környezetének együttműködését erősítendő boardok, konzisztóriumok létrehozásával az egyetemek működésében külső szereplők is intézményesített tagsággal jelennek meg. Ezek a testületek viszont csak ritkább esetben vették kezükbe a napi menedzsmentdöntéseket, illetve ilyen tendenciák mellett is jellemzően megmaradtak a demokratikus részvétellel működő egységek.¹¹

Szintén a demokratikus működés normatív előfeltételeihez sorolhatjuk a kommunikációs jogokat, így a véleménynyilvánítás szabadságát. Az ebből fakadó demokráciamodel pedig a részvételi jogokat a közös ügyek megvitatásában való részvétel

7 MATEI–IWINSKA 2018.

8 GYÖRFI 2009: 145.

9 BÓDIG 2008: 210–211.

10 Ezen érvekhez lásd LEVY 2013; továbbá: CLAASSEN–DÜWELL 2015.

11 GIROUX–KARMIS–ROUILLARD 2015; GORNITZKA–MAASSEN–BOER 2017. A hazai fejleményekről lásd RÓNAY 2018. A gazdasági tanácsok, a kancellárrendszer, a konzisztóriumok bevezetése és az egyetemi modellváltás hazai autonómiavitáinak összefoglalásától eltekintünk.

lehetőségében (is) látja. A deliberáció lehetősége¹² különösen fontos érték ott, ahol magasan iskolázott, munkájukkal kapcsolatban magas autonómiaigénnyel bíró tagjai vannak a közösségnek. A „semmit rólunk nélkülünk” princípium intézményesítése és általános közösségi attitűdként, szervezeti kultúrajellemzőként való ápolása, fejlesztése meggyőződésünk szerint a demokratikus működés szerves része.¹³

Az intézmény belső ügyeinek eldöntésére az egyetemi vezetők mellett a szervezeti egységek és az egyetemi központ döntéshozó testületei bírhatnak hatáskörrel. A belső demokrácia és intézményi autonómia letéteményesei lehetnek ezek a testületi döntéshozók. Ezek státuszával kapcsolatban két szempont mérlegelendő. Egyrészt a döntéshozó szervek hatáskörét gondosan szükséges kijelölni, a szakmai kompetenciák és ösz-szintézményi (stratégiai) érdekek találkozására mentén. Másrészt fontos ismerv eme testületek tagságának legitimációs bázisa. A tanácsi, szenátusi tagságot az autonómia és demokratikus működési elveknek megfelelően legitimálhatja intézményi pozíció, szakértelem vagy a szélesebb intézményi tagság képviselője (a tőlük elnyert mandátum).

Az egyetemi testületek összetételének szabályozási szintjei

A felsőoktatás alapjogi relevanciái miatt törvényi szabályozási szintre tartozik, ezzel együtt az Alaptörvény X. cikk (3) bekezdése egyértelművé teszi a törvényhozási tárgykört: „A felsőoktatási intézmények a kutatás és a tanítás tartalmát, módszereit illetően önállóak, szervezeti rendjüket törvény szabályozza. Az állami felsőoktatási intézmények gazdálkodási rendjét törvény keretei között a Kormány határozza meg, gazdálkodásukat a Kormány felügyeli.” Felsőoktatási törvényünk (2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról, Nftv.) rendelkezik a főbb szervezeti elemekről, és egyben további, a szervezeti és működési rendet meghatározó intézményi dokumentum létrehozását írja elő (2. sz. melléklet).¹⁴

Az Nftv. a szenátust a felsőoktatási intézmény vezető testületeként pozicionálja, amelynek elnöke a rektor. A szenátust illetik meg a felsőoktatási intézmény Alaptörvényben rögzített jogosultságai. [12. § (1)–(2) bek.] A különös hatásköri szabályok között szerepel [12. § (3) bek. *eb*]), hogy a szenátus fogadja el az intézmény szervezeti és működési szabályzatát és doktori szabályzatát.

A szenátus összetételét illetően főszabály, hogy tag csak a felsőoktatási intézményben munkaviszony, illetve közalkalmazotti jogviszony keretében alkalmazott személy, továbbá a hallgatói és a doktorandusz önkormányzat képviselője lehet. Az állami fel-

12 Jelen dolgozat keretein kívül esik, de megemlítjük, hogy az oktatói-kutatói-munkatársi közösség számára az egyetemi-munkahelyi közügyek megvitatására általában találunk fórumokat, így választott testületként a kari/intézeti tanácsokat, tanszéki gyűléseket, „összoktatói” értekezleteket. Ezek formális létezése persze még nem jelenti sem valós működésüket, sem a munkatársi közösség aktivitását a közügyekről szóló deliberációban, ennek bemutatását további empirikus kutatások végezhetik el.

13 Ebben a szellemben lásd Kis 2021; illetve CLAASSEN–DÜWELL 2015.

14 Releváns még számunkra a részben speciális jogi rezsimet biztosító 2011. évi CXXXII. törvény a Nemzeti Közszolgálati Egyetemről (NKE tv.).

sőoktatási intézményben a szenátus tagjai – a rektor, kancellár kivételével – választás-delegálás útján nyerik el megbízásukat.¹⁵

A szenátus működésével kapcsolatos minden kérdést a felsőoktatási intézmény szervezeti és működési szabályzatában kell meghatározni [12. § (7) bek.]. Azonban a (7) bekezdés kijelöl bizonyos kereteket is:

- a szenátus létszáma nem lehet kevesebb kilenc főnél, továbbá az oktatók és kutatók által választott tagoknak – az elnökkel együtt – a testület tagjainak többségét kell alkotniuk, a vezetői megbízással nem rendelkező oktatók képviselőtét biztosítani kell;
- a hallgatói önkormányzat a szenátus létszáma legalább húsz, legfeljebb huszonöt százalékának megfelelő számban delegál képviselőt, a doktorandusz önkormányzat egy fő képviselőt jogosult delegálni;
- az egyéb munkakörben foglalkoztatott tagok, a szakszervezetek képviselőinek létszáma nem lehet több, mint a szenátus létszámának öt-öt százaléka, de legalább egy-egy fő.

A választás tehát fontos demokratikus eljárási elem a felsőoktatási intézmény vezető testületének létrejöttében, ezenkívül – kisebbségben – *ex officio* és delegált tagok vannak. A törvény rendelkezik egyes választási elvekről és eljárási szabályokról is. Ezeket az általános (országos) demokratikus választási elvekhez is mérhetjük, különös tekintettel az Nftv. 12. § (7) bekezdés *m*) pontjára, amely szerint „a választás során biztosítani kell a demokratikus elvek érvényesülését”.

A rendszeres választások biztosítására rendeli az Nftv., hogy az általános szenátusi választást négyévente kell tartani, bár a hallgatói és a doktorandusz önkormányzat képviselőjének megbízása legfeljebb három év lehet. Az Országgyűléshez hasonlóan megszűnik a megelőző szenátus, illetve valamennyi tagjának a megbízása az általános szenátusi választást követően az új szenátus alakuló ülésének napján.

A törvény szerint a demokratikus elvek érvényesülését úgy kell biztosítani, hogy a szabályozás figyelemmel legyen a teljes munkaidőben foglalkoztatott oktatók, kutatók és tanárok arányos képviseletére. Az nem egyértelmű, hogy milyen arányosságot vár el ez a szabály, hiszen többféle arányosság is szóba jöhet: azonos munkakörben dolgozók csoportjainak arányossága, az egyes (nagyobb) szervezeti egységek, például a karok közötti arányos képviselet, hallgatók képviseletéhez (létszámához?) képest arányos képviselet.

Az elmúlt években lezajlott, a hazai egyetemek túlnyomó többségét érintő egyetemi modellváltás nyomán nagy jelentőséggel bír, hogy a fent ismertetett szabályok az *állami* egyetemekre vonatkoznak, az Nftv. 94. § (2) bekezdése azonban a *magán-egyetemek* esetében eltérést enged ezektől a keretektől. A magán felsőoktatási intézmények a 12. § (7) és (8) bekezdésében (és egyebekben) foglalt rendelkezésektől eltérhetnek. A 12. § (7) bekezdéstől való teljes eltérés tulajdonképpen szabad kezét

¹⁵ Az NKE tv. 11.§ (1) bek. értelmében a rektor és a dékánok hivatalból tagjai a szenátusnak.

ad a szenátus összetételének és választásának meghatározásában, ide értve a testület létszámát, hallgatók bevonását, az *ex officio* tagságot és még a demokratikus elvek érvényesülését is.

Belső szabályzatok

Az egyetemek belső szabályzatokban határozzák meg tehát szervezeti és működési rendjüket, ezt a szervezetmeghatározási autonómiát a magyar jogrendben a felsőoktatásról szóló törvény biztosítja. A szervezetalakítási szabadság az intézményi autonómia egyik szimbolikus eleme, akkor is, ha a fentebbiek szerint törvényi keretek között történik, illetve közvetett összefüggésben van a tudomány szabadságával. Az Alaptörvény is „a kutatás és a tanítás tartalmát, módszereit illetően” biztosít önállóságot.¹⁶ Összehasonlításképpen, az olasz alkotmány [33. cikk (5) bekezdés] azt is garantálja, hogy „a felsőoktatási intézmények, egyetemek és akadémiák az állami törvények által meghatározott keretek között jogosultak saját szabályzatot alkotni”.

A fenntartói jogok¹⁷ közé tartozik, hogy a fenntartó a szervezeti és működési szabályzat egységességét, teljességét, törvényességét, hatékonyságnak való megfelelését vizsgálja. A törvényesség biztosítása keretében kell ellenőrizni az intézményi dokumentumokban foglaltak megtartását, jogszerűségét, a felsőoktatási intézmény működésének és a döntéshozatalnak a jogszerűségét [Nftv. 73. § (4)–(5) bek.]. Általában pedig a fenntartói irányítás nem sértheti a felsőoktatási intézmény – a képzés és kutatás tudományos tárgyával és tartalmával kapcsolatos kérdések tekintetében biztosított – önállóságát [(Nftv. 75. § (1) bek.).

A Színház- és Filmművészeti Egyetem Szenátusa ehhez képest nem is dönt az egyetem szervezeti és működési szabályzatáról, hanem csak kezdeményezi annak módosítását a fenntartónál [SZFE SZMSZ 32. § (2) g) pont]. Az NKE Szenátusának SZMSZ-ről való döntése pedig a fenntartó jóváhagyásával válik érvényessé (NKE törvény 7. §).

A továbbiakban az egyetemi szabályzatokba foglalt választási rendelkezéseket tekintjük át, egyrészt a szenátusok tagságát, másrészt a választott tagok tekintetében a demokratikus választási elvek megjelenését. A kari/szakszervezeti/HÖK-képviselők megválasztását többször kari, HÖK stb. szabályzatokra delegálja tovább az egyetem SZMSZ-e. Megjegyezzük, hogy vannak szenátuson túli közvetlen választások, tipikusan kari tanácsokba. Egyes helyeken dékán és más vezetők választása is közvetlen demokráciával vegyes. A nem szenátusi választásokra egyes esetekben a szenátusi választási szabályokat kell alkalmazni, más esetekben külön választási rendszer létezik.

Itt említhető az a megoldás a SOTE SZMSZ-e részéről, amely a választás demokratikus elveit explicit (szinte didaktikus) módon veszi számba [I. könyv I. 1., 21. § (6) bek.]. Ezek az elvek a következők:

16 A korábbi Alkotmány szövege alapján az intézményi-szervezeti autonómia szélesebb értelmezését adta a 41/2005. (X. 27.) AB határozat. Lásd még G. KARÁCSONY 2006:45; ill. KOC SIS 2011.

17 A modellváltással kapcsolatos fenntartói és állami kompetenciák elemzéséhez lásd G. KARÁCSONY 2022.

- *közvetlen választás elve* – a Szenátus tagjait a választásra jogosultak közvetlenül választják, ennek során minden, SZMSZ szerinti feltételnek megfelelő személy választó és választható;
- *titkosság elve* – a választás lebonyolítása titkos szavazás keretében történik;
- *arányosság elve* – a Szenátus összetételének kialakítása és a választás során figyelemmel kell lenni az arányos képviselet megvalósítására;
- *egyszeres képviselet elve* – a Szenátus tagjainak választása során a választás és választhatóság esetében is az egyetlen jogcímen történő részvétel érvényesül.

A szenátus tagságának összetétele és választása az egyetemi szabályzatok tükrében

A törvény értelmében a szenátus tagsága rendszeres időközönként megújításra szorul (4 évente¹⁸), a hivatalbóli vagy delegált tagok mandátumideje ettől eltérhet. A demokratikus elvekből fakad a „hatalommegosztás” időbeli dimenziója, határozatlan idejű megbízatás vezető és testületi tagsági pozíciókban ne létezzen, pontosabban rendszeres és észszerű időnként a megbízás megújítására legyen szükség. Ez elvárásnéként megfogalmazódhat a magánegyetemek szabályzataival szemben is, hiszen szakmai, versenyképességi és méltányossági szempontok is alátámasztják.

Érdekes eleme a szabályzatoknak, hogy több esetben intézményesítik a szenátusi tagok visszahívhatóságát, a szabad mandátum elvével szemben. A Pécsi Tudományegyetem SZMSZ-e [40. § (3) bek.] szerint a szenátorok visszahívását a rektor, valamint a szenátort megválasztók 50%-a kezdeményezheti indokolással ellátott írásbeli előterjesztés alapján. A visszahívásról titkosan, kétharmados többséggel a választásra jogosultak döntenek a kezdeményezéstől számított 15 napon belül. Lazább feltételek mellett működik ez a Miskolci Egyetemen, ahol a szenátusi tagot delegáló kari oktatói-kutatói értekezlet szavazásra jogosult tagjainak egyharmada írásban, a szenátusi tag visszahívására vonatkozó indítványt nyújthat be a rektorhoz [ME SZMR 14. § (2) bek.]. A visszahíváshoz az e célra összegyűlt értekezleten, a jelenlevők többségének szavazata elégséges [ME Szenátusának Ügyrendje, 2021, 3. § (3) bek.]. Az ELTE viszont feltételhez kötéssel szűkíti/pontosítja a visszahívást. Ha a szenátusi tag legalább három egymást követő ülésen nem vesz részt, a következő ülésen a rektor indítványára a Szenátus a jelenlevők kétharmadának többségével meghozott határozatával kezdeményezheti a választó, delegáló testületnél a tag visszahívását. A választó, delegáló testület a Szenátus határozathozatalától számított 60 napon belül határozatot hoz a visszahívásról. A visszahívásra a megválasztás, delegálás szabályait kell értelemszerűen alkalmazni [ELTE SZMSZ 70. § (4) bek.]. A Soproni Egyetem (SOE) SZMSZ-e szerint a visszahívásra irányuló újabb indítványt egy éven belül már nem lehet beterjeszteni [14. § (7) bek.].

18 A (nem állami) Pázmány Péter Katolikus Egyetem SZMSZ-ének 4. § (5) bekezdése értelmében a szenátusnak megfelelő Egyetemi Tanács mandátuma 3 év.

A visszahívás intézménye kisebb létszámú közösségek önkormányzata esetén nem osztja a parlamenti mandátummal¹⁹ kapcsolatos kockázatokat. Mégis, megnyugtatóbb, ha amennyiben egyáltalán ismeri a szabályzat a visszahívást mint a szenátusi tagságot megszüntető okot, akkor annak szabályai legyenek kellően pontosak.

Választás, delegálás, ex officio tagság

Választott-kinevezett (kijelölt vagy *ex officio*) tagok arányát tekintve az állami egyetem számára előírás a választottak többsége, ettől a magánegyetemek eseténként elmozdulnak. Leglátványosabb a Pázmány Péter Katolikus Egyetem megoldása, ahol választott tag az Egyetemi Tanácsban ugyan karonként²⁰ 1 fő (és közvetetten ilyenek a dékánok is), de az egyetemi fenntartói képviselő nagykancellár további 5 tagot is kinevezhet (PPKE SZMSZ 4. §).

A nagy létszámú (45 fő) Szenátusnak a SOTE-n hivatalbóli tagja csak a rektor és kancellár. 27 tagot választanak az oktatók-kutatók-tanárok, 2 tagot az egyéb munkakörökben dolgozók. Delegálással nyeri el szenátusi tagságát 11 fő a HÖK, 1 fő a DÖK és 2 fő a szakszervezetek részéről.²¹ Sajátos megoldás egyes szabályzatokban, hogy a hivatalbóli tag dékánokat is tulajdonképpen választott tagnak tekintik: a dékáni pályázatokat rangsoroló kari tanács döntését egyben a kari „vezető szenátor” megválasztásának kell tekinteni.²²

A modellváltó Soproni Egyetemen a választott tagok kisebbségben vannak: a Szenátusnak hivatalból állandó tagja a rektor, a dékánok (4 fő), a gazdasági főigazgató, az Erdészeti Tudományos Intézet főigazgatója, a hallgatói önkormányzat elnöke, a doktorandusz önkormányzat delegáltja. A Szenátus további négy tagja titkos és közvetlen választás útján nyeri el megbízatását. A Szenátus tagja ezen felül a szakszervezet által delegált képviselő [SZMSZ 9. § (3) bek.]. A Miskolci Egyetem 28 szavazati jogú szenátora közül összesen 8 főt választanak (karonként egyet, SZMR 14. §), a HÖK 3 tagot delegál. Az SZFE SZMR [32. § (10) bek.] értelmében a szenátusnak 11 hivatalbóli tagja, 5 delegált (ebből 3 HÖK és 1 DÖK képviselő) és 6 választott tagja van. Nemcsak a választott tagok alacsony száma, de a hallgatói képviselő relatív visszaszorulása is szembevetendő tehát az Nftv. állami egyetemekre vonatkozó szabályaihoz képest.²³

A demokratikus választások közvetlenségének elvét a delegált tagság esetében a belső választási szabályok alapján vizsgálhatjuk, ez meghaladja jelen dolgozat kere-

19 ERDŐS 2017: 10–17.

20 A PPKE-nek jelenleg 4 kara és egy Kánonjogi Posztgraduális Intézete létezik.

21 SOTE SZMR 22. § (5) bek. Illetve a Szenátus összetételét a Szenátus – a demokratikus alapelvek biztosítása érdekében – az Egyetem szervezetét érintő jelentős változások esetén szükség szerint, továbbá legalább 10 évente felülvizsgálja [22. § (9) bek.].

22 Pl. a PTE-n, SZMSZ 36. § és az ELTE-n, SZMSZ 67. § (4) bek.

23 Megtartotta a korábbi választott tagsági többséget, és a HÖK egynegyedes képviselői arányát például a Széchenyi István Egyetem és a Debreceni Egyetem.

teit.²⁴ Megjelenik viszont az az óvatos – Nftv. 60. § (1) bek. szerinti – szabály az egyetemi SZMSZ-ek szintjén, amely szerint a HÖK-választáson való részvételi arány (tulajdonképp a legitimitáció ereje) befolyásolhatja a HÖK képviselőt a szenátusban. SZE SZMSZ a felsőoktatási törvénnyel párhuzamosan, 25%-os részvétel felett biztosítja a szenátusi tagság 20-25%-át kitevő képviselőt, ám 25% alatt csak 1 képviselőt küldhetnek [lásd 25. § (8)–(9) bek.], hasonlóképp fogalmaz a DE SZMSZ 14. § (3) bekezdése. A SOTE SZMR szintén egynegyed részvételt vár el a 11 szenátusi mandátumhoz, viszont nem szól az ennél alacsonyabb arány esetéről [lásd 22. § (5) bek. c.]. A delegált tagok „visszahívása” a választott tagokénál kevesebb kockázatot jelent, a delegáló szervezet általában erre bármikor jogosult. [Lásd például BME SZMR 19. § (5) bek.]

A választójog sajátosságai

A választójog egyenlőségét érintő, többszörös szavazati jogra nem találtunk példát az egyetemi szabályzatokban. A karok képviselőivel kapcsolatos kérdés, hogy amennyiben a kar választott és a dékán személyében *ex officio* szenátorral is bír, a kar képviselőtét illetően eltérő elvekből indul ki. Az egyenlőséget és arányosságot a választott tagokat választó, választói körök tekintetében javasoljuk vizsgálni. Hasonlóképp nem javasoljuk, hogy a választójog egyenlőségével szembeni megoldásként fogjuk fel a rész munkaidőben foglalkoztatottak (teljes állásúakkal azonos számú) szavazatát.

A választójog tekintetében alapvető szabály, hogy választó és a szenátus tagja az egyetem alkalmazottja lehet (aktív-passzív választójog). A SOE SZMSZ 10. § (1) bekezdése szerint nincs választójoga annak, aki „ún. további jogviszonyú”, tehát akit az akkreditációnál nyilatkozata alapján más egyetemnél kell figyelembe venni. A passzív választójog korlátozott például a fegyelmi határozat hatálya alatt állók esetében. A Miskolci Egyetemen viszont explicit szavazati jogot ad a szabályozás valamennyi rész munkaidős foglalkoztatottnak is [ME Szenátusi Ügyrend 2. § (8) bek.]. Meglátásunk szerint kikezdi a demokratikus képviselő elvét, ha a passzív választójogot a vezető oktatóknak (egyetemi tanár és docens) tartja fenn a szabályozás, mivel ebben az esetben a fiatalabb (adjunktus, tanársegéd) kollégák is tőlük várhatják saját képviselőtükét.²⁵

Sajátosan a passzív választójogot korlátozó életkori cenzust is találunk egyes szabályzatokban, ahol a felső korhatárt meghatározzák az intézményi szabályzatok. A Debreceni Egyetemen nem választható a Szenátus tagjává, aki a mandátuma alatt betöltene a 70. életévét; a Pécsi Tudományegyetemen pedig aki öregségi nyugellátásban részesül.

24 Percepciónk *prima facie* az, hogy a szakszervezet, a hallgatói önkormányzat delegáltjait e szervezetek döntéshozó testületei jelölik ki, s nem a tagok/hallgatók közössége szavaz róluk [Lásd SZE EHÖK Alapszabály 6. § (2) bek. f)].

25 Ilyen megoldást találunk a Pázmányon, lásd SZMSZ 5. § (1) bek. A meritokratikus elvet részben jeleníti meg a DE SZMSZ 14. § (5) bek., amely szerint az eredmény felől nézve a választott oktatók, kutatók legalább 50%-ának egyetemi/főiskolai tanárnak, egyetemi, főiskolai docensnek, kutatóprofesszornak, tudományos tanácsadónak, tudományos főmunkatársnak kell lennie.

Az aktív választójog több esetben választói csoportonként gyakorolható. Az Nftv. 12. § (7) bek. m) pontban elvárt, „a teljes munkaidőben foglalkoztatott oktatók, kutatók és tanárok arányos képviselőre” vonatkozó arányosságot több megoldással is követheti az a megoldás, ahol az oktató-kutatók különféle csoportjaiból választanak szenátort.

Példa 1) Nemzeti Közszolgálati Egyetem – választói csoportok [SZMR 4. § (7) bek.]

- karonként az egyetemi tanárok, docensek kutatóprofesszorok, tudományos tanácsadók és tudományos főmunkatársak körében;
- karonként az adjunktusok, tanársegédek, mesteroktatók, tudományos munkatársak és tudományos segédmunkatársak körében;
- az Eötvös József Kutatóközpont tudományos kutatói munkakörben foglalkoztatottjai körében;
- a KTI (Közigazgatási Továbbképzési Intézet) esetében a foglalkoztatottak körében;
- egyetemi szinten az egyéb munkakörben foglalkoztatottak körében úgy, hogy ezen belül a tanári munkakörben foglalkoztatottak külön választási csoportot alkotnak.

Példa 2) Széchenyi István Egyetem – választói csoportok [SZMSZ 25. § (2) bek.]

- Az egyes karoknál egy-egy oktatói/kutatói választókerület van.²⁶ Az oktatók képviselője: karonként minden megkezdett 40 fő, teljes munkaidőben foglalkoztatottakra átszámított oktatói/kutatói/tanári létszám után 1-1 fő választott oktató.²⁷
- A nem oktatói/kutatói besorolású munkatársak képviselője: az Egyetem egészére nézve 1 fő választott képviselő.

1. táblázat: Megtartották-e a modellváltó egyetemek az Nftv. 12. § (7) bek. szabályozási modelljét?

Nftv. modell	DE	ME	PTE	SOE	SOTE	SZE	SZFE
Hivatalból csak a rektor és a kancellár tagja a szenátusnak	I	N	N	N	I	I	N
A szenátus tagjainak többségét az oktatók-kutatók választják	I	N	I*	N	I	I	N
A szenátust 4 évente választják	I	I	I	I	I	I	I
A hallgatók/HÖK a szenátus tagságának 20-25%-ára jogosultak	I	N	I	N	I	I	I

* a dékánokkal

Forrás: a szerző szerkesztése

26 A dékánok is indulhatnak a választáson a szenátusi tagságért, ha nem teszik, tanácskozási jogú tagként képviselik a kart.

27 Hasonló megoldást találunk a Pécsi Tudományegyetemen, viszont ott a 150 főt elérő karok 3, az azt el nem érő karok 2 szenátort választanak [PTE SZMSZ 31. § (4) bek.].

További választási elvek és vizsgálati szempontok

Igazán érdekes eredményeket további, empirikus kutatások hoznának a választási elvek érvényesülése tekintetében. Mindazonáltal jelen dolgozat járulékos célkitűzéseit tekintve (további kutatási irányok megfogalmazása), megemlítünk itt néhány érdekesebb – alapvetően a választási eljárással kapcsolatos – kérdéskört.²⁸

Fontos szerepet töltenek be a választási bizottságok a szenátusi tagok megválasztásának eljárásában, általában fő funkciójuk a választások megszervezése. A választói közösségen belüli bizalom fenntartása érdekében indokolt lehet felvetni a bizottságok függetlenségének kérdését. Ennek egyik eleme, hogy kitől nyeri el a megbízását a bizottság tagsága, milyen viszonyban lehet a jelöltekkel, egyetemi vezetőkkel. A kari bizottságokat a PTE-n a rektor kéri fel (a dékán javaslatát figyelembe véve), míg elnöke nem lehet a karon oktató, kutató, tanár munkakörben foglalkoztatott személy, tagjait pedig a kar nem oktató-kutató-tanár állományából kell felkérni [PTE SZMSZ 34. § (1) bek.]. E távolságtartó modellhez képest több szintű szervezést ír elő a Debreceni Egyetem (SZMSZ 4. sz. melléklet, I.): a választást a Rectori Vezetés által javasolt és a Szenátus által meghatározott létszámú és megválasztott *választási elnökség* irányítja, míg a szenátus *jelölőbizottság*ot is választ. A szavazókörben történő szavazás lebonyolítását a legalább háromtagú *választási bizottság* végzi, amelynek tagjait a szavazókörhöz tartozó szervezeti egységek dolgozói közül a választási elnökség jelöli ki. A Széchenyi István Egyetemen (SZMSZ, 2. sz. belső melléklet) az Egyetemi Választási Bizottság a választások általános felügyeletét és koordinálását látja el, elnöke az Oktatásszervezési Igazgató, tagjai pedig a választókerületi Választási Bizottságok elnökei. A választókerületekben (alapvetően: a karokon) a választási bizottságokat a dékán hozza létre, a kerületben választójoggal rendelkezők közül annyival, hogy lehetőleg ismerje a közösség tagjait, és szenátorjelölt ne legyen köztük. Az oktatói-kutatói értekezleteken választó Miskolci Egyetem a dékán javaslatára a Kari Tanács döntésével jelölőbizottságokat alakít, az oktató-kutatói értekezlet pedig szavazatszámú bizottságot. A SOTE egyetemi szintű választási bizottságát a rektor bízta meg (érdekes, hogy ennek elnöke volt rektor vagy más tekintélyes egyetemi polgárok közül kerülhet ki), míg a választókerületekben a másutt választási bizottsági feladatokat ellátó úgynevezett „választási közreműködőket” jelöl ki a rektor az egyetem polgárai közül (SOTE SZMR I. könyv 3. rész, 5–6. §). A bizottságok összetételénél, eljárási garanciáinál, legalábbis az alkotmányos elvek mentén pontos szabályokat és korrekt, függelmi viszonyok által nem zavart kapcsolódásokat várhatunk el. (A vezetői kijelölések némely helyzetekben problémásak lehetnek, például belső konfliktusok esetén.)

Az eljárás egyik sajátos mozzanata a jelöltállítás, amelynek szabályai és gyakorlata szintén vizsgálhatóak. Hipotézisünk az, hogy nagy létszámú választókerületekben

28 A választási demokrácia egyes, elemzésre javasolt kérdéseit hozzuk fel itt példaként, tudva, hogy megannyi további szabályozási kérdés is vethet fel jogi problémákat. Nem foglalkozunk itt a választói névjegyzék, a szavazás titkosságára vonatkozó garanciák, a szavazatszámolás vagy a szavazás érvényességére stb. vonatkozó szabályokkal.

(i. e. karokon) és korábban több vitás esetet produkáló szervezetnél az SZMSZ cizelláltabb szabályai már ezt a vitázó örökséget tükrözik. Az elvárt demokratikus elvek körébe tartozhat, hogy senki előtt ne álljon adminisztratív vagy igazolhatatlan akadály a jelöltté váláshoz (amennyiben rendelkezik passzív választójoggal, lásd fentebb). Ilyen akadály lehet, hogy túl magas a jelölési küszöb, például az összegyűjtendő támogató aláírások számát tekintve. Az egyik szabályozási modell szerint meghatározott számú választó ajánlásával lehet jelöltté válni. 10 fő támogatása szükséges az SOE, 5 fő az SZE, a választójogosultak 20%-a, de legalább 10 fő a SOTE eljárásában.

Máshol, így a Miskolci Egyetemen jelölőbizottság hozza a jelöltek listáját, itt a választói értekezlet – egyharmados szavazással – erre még felvehet további jelölteket [ME Szenátusi ügyrend 2. § (11) bek.]. Erre a szabályozási megoldásra vonatkozóan megjegyezhetjük, hogy kevésbé világos vagy könnyű a jelöltállítás menete. Demokratizált a jelölési eljárás is a PTE-n: itt a választók jelölési lapokon ajánlhatnak fejenként legfeljebb 3 személyt. A jelölési szakaszban a választók negyedének kell legalább részt vennie. A jelöléseket úgy összesítik, hogy a három legtöbb jelölést kapott személy kerülhet fel a szavazólapra (PTE SZMSZ 34–35. §). Sajátosan sommás a jelölési és választási eljárás a PPKE jogi karán: itt az Egyetemi Tanácsnak a Karról választott tagját a Dékán javaslatára a Kari Tanács választja (PPKE JÁK Kari SZMSZ, 2. §).

Egyes egyetemeken valamiféle demokráciafelfogás alapján a választási vagy jelölőbizottságoknak „gondoskodniuk” kell a többes jelölésről [ME Szenátusi ügyrend, 2. § (7) bek.]. A DE-n a jelölőbizottságoknak másfélszer annyi jelöltet kell állítaniuk, mint amennyi a körzetben megválasztható szenátusi tagok száma. A Széchenyi Egyetemen a választási bizottság nem köteles jelöltet állítani, ha az egyéni jelölés során a választással betöltendő mandátumok számának kétszeresénél több jelölés történt. Amennyiben a VB-nek kell állítania, akkor annyi jelöltet kell állítania, hogy legalább a mandátumok száma plusz egy fő számú jelölt legyen a választási listán (SZE SZMR 2. sz. mell. 5.).

Mint említettük, az egyetemi demokrácia tekintetében is érdemi, normatív előfeltétel a véleménynyilvánítás szabadságának érvényesülése. A választási eljárásban a kampányolás a szólásszabadság kritikus időszaka, és feltehető, hogy ennek megfelelő „meggyőzési” időszak az egyetemi választások során is létezik. Azért fogalmazunk ilyen diszkréten, mert a belső szabályozásokban kevés nyomát látjuk ennek. Megemlíthető a SOTE szabályzata, amely 7. § (4) bekezdése szerint ajánlást az Egyetemhez méltó magatartást tanúsítva bárhol lehet gyűjteni. A választói értekezletek lehetnek a jelöltekről vagy egyetemi ügyekről folyó beszélgetések, viták fórumai, intézményesítésük mögött valószínűleg ez kulcsfontosságú szempont volt. Az ilyen-nel operáló PTE szabályzata szerint a választási bizottság elnöke a választói értekezlet megnyitása és a határozatképesség megállapítása után lehetőséget biztosít a jelölteknek és a résztvevőknek a megszólalásra [PTE SZMSZ 35. § (4) bek.].

A nyilvános kampányolással kapcsolatban az egyetemi közösségek valószínűleg eltérő, de mégis inkább visszafogott igényekkel rendelkeznek. A választási gyűléseken túli megszólalásokra olyan nyilvánosság, eszköztár és egyéni karakterjegyek jellem-

zőek, amelyek inkább idegenek az egyetemi szöveggörnyezettől. Mégis, szerencsésebbnek tartanánk legalább rövid utalást arra a szabályzatok szintjén, hogy a jelölteknek méltányosan kiosztott megszólalási joga legyen. Empirikus kutatások tudnának rávilágítani a plakátok, körlevelek, esetleg a közösségimédia-használat szokásaira, tapasztalataira.

A választások „feszültségei” nyilvánvalón felszínre törhetnek, amikor az eljárás szabályosságával kapcsolatban panaszt emelnek. A jogorvoslatok rendszere jellemzően intézményen belülnek tűnik (hogy a személyiségi jogi pereket ne vegyük számba). A szabályzatok felsorolhatják az emelhető kifogásokat, azokban való eljárásra kijelölhetik a választási bizottságokat (vagy ennek megfelelő közreműködőket), jogorvoslati végső fórumként pedig a rektor szerepelhet [a SOTE-n a rektor által felállított jogorvoslati bizottság, amely döntése ellen explicit szabályként, bírósági felülvizsgálatnak sincs helye, SZMSZ SZMR I. könyv I.3. 12. §., a Széchenyi István Egyetemen pedig az Egyetemi Választási Bizottság hozza a végső döntést, SZMSZ 2. belső mell. 9. (7) bek.]. Megjegyezhető a kampányhoz hasonlóan, hogy néhány egyetemi szabályzat nem szól a jogorvoslat kérdéséről, ezt mindenképpen hiányosságként értékelhetjük.

Konklúziók

Az egyetemi képvisleti demokrácia sajátosságairól általános megállapításaink mellett a hazai felsőoktatási intézmények belső szabályzataiból hozott példák alapján értekezünk. Megállapításainkat az alábbiak szerint foglalhatjuk össze.

a) Az egyetemek társadalmi missziójából és magasan kvalifikált polgáraiból fakadóan természetes elvárás, hogy belső kormányzatuk (*governance*) demokratikus elvek szerint valósuljon meg.

b) A tudomány szabadsága és az egyetemi intézményi autonómia alkotmányban és felsőoktatási törvényben is megerősített elvei nyomán a belső szervezetet csak részben szabályozzák jogszabályok, teret engedve a belső szabályozásoknak.

c) Az Nftv. 12. § (7) bek. m) pontja kifejezetten előírja, hogy „a választás során biztosítani kell a demokratikus elvek érvényesülését”. Ezt a rendelkezést viszont nem kötelező követniük a magánegyetemeknek (így a nemrégiben „modellváltott” hazai intézményeknek), amelyek aktuálisan új szabályozásokat fogadnak el.

d) A hazai egyetemek közül állami és magánegyetemek szervezeti és működési rendjét (abból is a szenátusi választásokat) elemezve megállapítható, hogy az utóbbiak fokozatosan kezdenek eltávolodni az eddigi, Nftv. által megszabott belső rendtől, de az irány még nem látható világosan: üzleti vagy tudományos menedzsment lesz-e a jellemző legfelső döntéshozó testületük összetétele (vagy hatáskörei) esetében.

e) Az egyetemek egyes választási elveket sajátosan követnek, s különösen érdekes, hogy a jogszabályok által elvárt „demokratikus” vagy „arányos” képviselőlet mennyire eltérő megoldásokkal is megvalósítható.

f) Tanulságos vizsgálati szempont – és további mélyelemzést igényel – hogy a szenátusban milyen egyetemi polgári csoportok bírnak képviselőlettel és milyen legitímá-

cióval: különösen érdekes az *ex officio* és választott tagok aránya, a hallgatók aránya, valamint az oktatói-alkalmazotti csoportok nevesített képviselője.

g) Az egyetemek választási eljárásai a tisztességes eljárásokat igyekeznek rögzíteni, választási bizottságok intézményesítésével, a titkos szavazás biztosításával. Helyenként a bázisdemokrácia irányába kacsintó választói gyűlések jönnek létre, míg a kampányt általában, a jogorvoslatot pedig néhány esetben (sajnos) nem ismerik a szabályzatok.

Irodalomjegyzék

- BÓDIG Máttyás (2008): Konszenzus, részvétel, többség. Az állam és a demokrácia viszonyának elméletei. In TAKÁCS Péter (szerk.): *Államelmélet I.* Budapest: Szent István Társulat, 210–228.
- BOGNÁR Adrienn – SZABÓ Andrea (2017): Politikai szocializációs modellek Magyarországon, 1990–2016. In SZABÓ Andrea – OROSS Dániel (szerk.): *Csendesek vagy lázadók? A hallgatók politikai orientációi Magyarországon, 2011–2015.* Budapest–Szeged: MTA PTI – Belvedere Meridionale, 16–36. Online: http://acta.bibl.u-szeged.hu/65782/1/csendesek_vagy_lazadok_016-036.pdf
- CLAASSEN, Rutger – DÜWELL, Marcus (2015): The Triple Democratic Deficit in University Governance. *Krisis*, (2). Online: <https://archive.krisis.eu/the-triple-democratic-deficit-in-university-governance/>
- ERDŐS Csaba (2017): Az országgyűlési képviselők szabad mandátumának alapjai és az intézménnyel kapcsolatos legfontosabb kihívások. *Parlament Szemle*, 2, 7–26. Online: <https://parlamentiszemle.hu/wp-content/uploads/2018/02/parlamentiszemle-erdos.pdf>
- GIROUX, Dalie – KARMIS, Dimitrios – ROUILLARD, Christian (2015): Between the Managerial and the Democratic University: Governance Structure and Academic Freedom as Sites of Political Struggle. *Studies in Social Justice*, 9(2), 142–158. Online: <https://doi.org/10.26522/ssj.v9i2.1149>
- G. KARÁCSONY Gergely (2006): *Állami szerepek a felsőoktatásban.* Budapest: Dialóg Campus.
- G. KARÁCSONY Gergely (2022): A felsőoktatás, mint identitáserősítő tényező a felsőoktatási rendszer átalakításának függvényében. *Jog-Állam-Politika*, (1), különszám, 129–142. Online: https://jap.sze.hu/images/lapsz%C3%A1mok/2021/kulonszam/JAP_2022_1_kulonszam_g_karacsony_gergely.pdf
- GORNITZKA, Åse – MAASSEN, Peter – BOER, Harry de (2017): Change in University Governance Structures in Continental Europe. *Higher Education Quarterly*, 71(3), 274–289. Online: <https://doi.org/10.1111/hequ.12127>
- GYÓRFI Tamás (2009): 2.§ [Alkotmányos alapelvek; ellenállási jog. Demokrácia.] In JAKAB András (szerk.): *Az Alkotmány kommentárja.* Budapest: Századvég, 144–155.
- KIS Norbert (2021): Tíz tanács modellváltó kurátoroknak. *Ludovika Blogtér*, 2021. június 3. Online: https://ludovika.blog.hu/2021/06/03/tiz_tanacs_modellvalto_kuratoroknak
- KOCSIS Miklós (2011): *A felsőoktatási autonómia közjogi keretei Magyarországon.* Budapest: Topbalaton.
- LEVY, Daniel (2013): University Democracy in Democracies? *Inside Higher Ed*, 2013. február 17. Online: www.insidehighered.com/blogs/world-view/university-democracy-democracies

- MATEI, Liviu – IWINSKA, Julia (2018): Diverging Paths? Institutional Autonomy and Academic Freedom in the European Higher Education Area. In A. CURAJ et al. (szerk.): *European Higher Education Area: The Impact of Past and Future Policies*. [H. n.]: Springer, 345–368. Online: https://doi.org/10.1007/978-3-319-77407-7_22
- POST, Robert C. (2013): *Democracy, Expertise, and Academic Freedom: A First Amendment Jurisprudence for the Modern State*. [H. n.]: Yale University.
- RÓNAY Zoltán: Az intézményvezetés átalakulása. In KOVÁTS Gergely – TEMESI József (szerk.): *A magyar felsőoktatás egy évtizede 2008–2017*. Budapest: BCE.
- TARJÁN Gábor (2019): A társadalmi mobilitás szerepei és formái. In Kiss Zoltán László (szerk.): *Bevezetés a szociológiába*. Budapest: Dialóg Campus, 183–191. Online: <https://bit.ly/3Y6Z3rA>

Szabályozások, jogi források

2011. évi CXXXII. törvény a Nemzeti Közszerzői Egyetemről
2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról
- Recommendation CM/Rec(2007)6 of the Committee of Ministers to member states on the public responsibility for higher education and research*. 2007. Online: <https://rm.coe.int/16805d5dae>
- Debreceni Egyetem Szervezeti és Működési Szabályzata, Debrecen, 2022. augusztus 1. és A Szenátus tagjainak választási szabályzata (4. sz. Melléklet)
- Eötvös Loránd Tudományegyetem Szervezeti és Működési Szabályzata, Budapest, 2015. (2022. okt.)
- Miskolci Egyetem Szervezeti és Működési Szabályzata, Miskolc, 2022. október 1. és a Miskolci Egyetem Szenátusának Ügyrendje, 2021.
- Nemzeti Közszerzői Egyetem Szervezeti és Működési Szabályzata, I. kötet Szervezeti és Működési Rend (2022. július 15.) és Nemzeti Közszerzői Egyetem Szenátusának választási szabályzata (SZMR 8. sz. melléklet)
- Pázmány Péter Katolikus Egyetem Szervezeti és Működési Szabályzata (2021. március 9.)
- Pécsi Tudományegyetem Szervezeti és Működési Szabályzata, Pécs, 2015. (2022. október 27.)
- Semmelweis Egyetem Szervezeti és Működési Szabályzat – I. KÖNYV Szervezeti és Működési Rend – I.1. RÉSZ Általános szervezeti és működési rendelkezések – I.3. RÉSZ Testületi és vezetői választások szabályai. Budapest, 2022.
- Soproni Egyetem Szervezeti és Működési Szabályzata, Sopron, 2022. július 4.
- Széchenyi István Egyetem Szervezeti és Működési Szabályzat, Győr, 2022. szeptember
- Színház- és Filmművészeti Egyetem Szervezeti és Működési Rendje, 2022. október 25.